

Vitne 5

Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud

Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud har markert seg som pådriver for en straffesakskjede i tråd med menneskerettighetene. Det var derfor riksadvokaten stilte seg bak avkriminalisering i rusreformen og det var i de samme prinsippers ånd at AROD satte opp en bod med psilocybin- og cannabisprodukter utenfor politihuset. Dette ble gjort som svar på at brukere har krevd rettigheter i snart 20 år, samtidig som at instansene involvert i ruspolitikk har sett vekk fra ansvaret for forfulgte grupperinger.

Hos riksadvokaten ble Tor-Aksel Busch informert om det manglende grunnlaget for straff i august 2009.¹ Mikalsen hadde siden 2004 fremholdt at straffelovens narkotikabestemmelser var ugyldige, men problemet ble ignorert av politikere, politi, og andre som holdt forbudet hevet over kritikk. Ikke bare en tingrettsdommer, men også en statsadvokat beskyttet narkotikaloven fra prinsipielle motforestillinger, og riksadvokaten ble bedt om å sikre effektivt rettsmiddel. Mikalsen forklarte at personlig integritet var nøkkelen til et systemisk problem og ba riksadvokaten støtte rettsstatsgarantier, men Tor-Aksel Busch mente at domstolene og politikere fikk ta seg av gjeldende rett.

Mikalsen skrev tilbake at i tider med panikk kan man ikke stole på at disse institusjonene opprettholder rettsstaten, at riksadvokatens tilnærming var et svik mot konstitusjonen og underordnede, og at det

¹ Korrespondansen finnes på side 339-353 i 2010 utgaven av Human Rising og kan leses [her](https://www.yumpu.com/no/document/read/20295113/roar-mikalsen-human-rising-radiofr): <https://www.yumpu.com/no/document/read/20295113/roar-mikalsen-human-rising-radiofr>

norske folk fortjente bedre. Tiden skulle vise AROD rett, men Tor-Aksel Busch ville ikke revurdere og det gikk 10 år før AROD kontaktet riksadvokaten igjen.

Bakgrunnen for ARODs brev i 2019 var rusreformutvalgets rapport som tilførte kampen om rettigheter ny vind. Påstander som Mikalsen kom med 10 år tidligere fikk på nytt relevans, men en blindsoner besto idet et regulert marked var utelatt fra utredning. Utvalgets leder, førstestatsadvokat Runar Torgersen, aksepterte regjeringens føringer om at et regulert marked var utenkelig, hvilket ikke var holdbart, og AROD informerte riksadvokaten om at flere hundretusen borgere hadde rettigheter som var oversett. AROD [skrev](#) at respekt for lov og orden som følge av dette var blitt skadelidende og tilbød en løsning: Ettersom riksadvokat Busch i 2009 hadde avslått prøvelsesretten på grove narkotikaforbrytelser ville AROD levere den mengde cannabis som riksadvokaten fant passende for å utløse rettsstatens garantier, men fikk ikke svar.

AROD så derfor frem til Busch sin avgang og [skrev](#) et nytt brev i 2020 da Maurud tok over. I dette brevet takket AROD den nye riksadvokaten for engasjement i rusreformen, viste til rusrapporten som underbygde påstander om menneskerettsbrudd, og etterlyste ansvar fra riksadvokaten idet lov og rett hadde mistet mye av sin vekt. Som Mikalsen skrev:

Mens politikere, politimenn, dommere, statsadvokater, og andre tjenestemenn har ignorert folkerettslige forpliktelser på ruspolitikken område har narkotikalovbrytere stått frem med tilbud om å gi informasjon som kan lede til oppklaringen av flere tonns cannabis-import. Ikke bare har politiet som etat takket nei, fordi det betinget at myndighetene måtte stille seg bak rettsstatens garantier, men et hundretalls politifolk og en justisminister har avstått fra det samme tilbudet fordi de ikke ville høre snakk om menneskerettigheter for narkotikalovbrytere.

Dette var status for lov og rett i 2020. Medisinske brukere av cannabis hadde kontaktet riksadvokaten og erklært at de dyrket selv under nødrettsprinsippet, og AROD var kjent med at flere ville melde seg. AROD ba derfor om et rundskriv med føringer for påtalemyndigheten i saker hvor brukere, selgere, og produsenter kontaktet politiet for å fremme menneskerettigheter. Hadde riksadvokaten kommet med slike føringer, ville aktor Vilde Humlegård i ARODs sivile ulydighetssak nok ha tenkt seg om før hun motarbeidet realisering av menneskerettigheter, men riksadvokatens svar var at ARODs henvendelse «ikke foranlediger tiltak eller kommentarer fra riksadvokatens side».

AROD [responderte](#) derfor med et opphør og avstå brev hvor riksadvokaten ble ansvarliggjort for videreføring av straff på tilbakeviste premisser og tilbudt en utvei. Som Mikalsen skrev:

For å fremskynde den politiske prosessen og begrense den skade som et post-konstitusjonelt samfunn påfører sine innbyggere, ønsker vi å aktivere rettsvesenets forpliktelser overfor forfulgte grupperinger. Som leder for en organisasjon dedikert til dette formålet, oppbevarer jeg derfor en mindre mengde cannabisprodukter og vil overgi dem ved egnet mulighet. Det blir opp til riksadvokaten og hans kontor hvordan pågripelsen/overrekkelsen eventuelt skal foregå. Dere kan enten ordne dette på anstendig vis, ett som ikke ytterligere ødelegger livet for min nærmeste familie, eller dere kan sparke inn dører. Dere vet uansett hvem jeg er og hvordan dere får tak i meg, og at jeg vil benytte meg av min rett til et menneskerettsforsvar. Riksadvokaten vet også at jeg har en prosedabel påstand som sammenfaller med rusreformutvalgets konklusjoner. I tillegg er riksadvokaten informert om de punkter hvor Norge ikke tilfredsstillter internasjonale retningslinjer på det ruspolitiske området, at jeg går til dette skritt fordi de forfulgte i 10 år har blitt nektet et effektivt rettsmiddel, og at skadebildet som følger er for stort til å ignoreres.

Jeg gjør derfor, med dette, min borgerplikt. Jeg ber ikke om å bli ansett på mildest mulig måte, men om en rettsprosess som er rettsstaten verdig, og på vegne av de forfulgte grupperingene håper AROD på et konstruktivt samarbeid—ett som kan sørge for at vi ikke faller utenfor rettsstatens nett.

Mikalsen så frem til å høre fra riksadvokaten men ingenting skjedde. Heller ikke et senere [brev](#) fra AROD som tydeliggjorde manglene ved riksadvokatens undersøkelse av maktmidler i mindre narkotikasaker fikk konsekvenser, og sivil ulydighet ble resultatet.

Spørsmål til Riksadvokat Jørn Sigurd Maurud

Riksadvokaten har engasjert seg i rusreform og rusrapporten viser hvorfor. Denne rapporten viser at offentlig panikk har vært styrende, at straff for bruk ikke kan forsvares, og at menneskerettslige hensyn krever nytenkning. Er dette riktig oppsummert?

Følger det at riksadvokaten er imot straff for rusbruk, inkludert rekreasjonsbruk?

Forsvaret er enig i at straff må bort og at en avkriminalisering kun for de tyngste brukerne er problematisk. Likhetsprinsippet setter grenser som må respekteres, og vi er enige om at rekreasjonsbrukere, som riksadvokaten sier i sitt hørings svar til rusreform, «overhodet ikke har verken behov for eller ønske om helsehjelp»². Men om dette stemmer,

² Riksadvokaten sier dette i [sin](#) høringsuttalelse: «Mange trenger som nevnt åpenbart helsehjelp for sin ruslidelse, mens andre – leilighetsmisbrukere eller "rekreasjonsbrukere" som det gjerne kalles – overhodet ikke har verken behov for eller ønske om helsehjelp. Her faller utredningen ned på at det blir for krevende å skille mellom ulike brukere, og med avkriminalisering som resultat for alle. Vi står med andre ord i dag i den situasjon at bruk av straff prinsipielt er vanskelig å forsvare, og i tillegg har en meget variabel og usikker virkning. Strafferetten kan vanskelig operere med en straffetrussel for noen, men ikke alle, for samme type handling. Strafferettsapparatet er derfor lite ønskelig å benytte, og for manges del lite egnet, for å motvirke uønsket rusatferd».

hva er poenget med å straffe eller sykeliggjøre rusbruk, slik politikerne ønsker? Er riksadvokaten kjent med gode grunner for å beholde et forbud eller tilsier menneskerettighetene en ny retning?

Rusreformutvalgets mandat var å vurdere menneskerettighetenes forhold til den foreslåtte lovgivningen. Den foreslåtte lovgivningen innebar straff for mer enn brukerdoser og det er en frihetspresumsjon i grunnloven. Betyr dette at forbudet må bevise sin rettmessighet?

Om staten har bevisbyrden, slik rusreformutvalget har påpekt: Gir det mening å snakke om menneskerettigheter uten å inkludere et regulert marked? Kan politikerne gå fra straff til sykeliggjøring av bruk uten å vektlegge menneskerettsprinsipper?

Rusrapporten viste at offentlig panikk har formet politikken, at straff må forsvares, og at grunnlaget for straff ikke holder mål. Til tross for dette vil helseminister og justisminister straffe mens motforestillinger ikke tas hensyn til. Setter helseministeren og justisministeren et partiprogram over konstitusjonelle forpliktelser?

I rusreformrapportens kapittel 3.2 og 3.3 brukes ord som «offentlig panikk», «uproporsjonalt bilde», «misvisende forestillinger», «feilinvestering i straff», og «virkelighetsresistent misgjerning» for å oppsummere ruspolitikken utvikling. Vi har å gjøre med en politikk preget av «moralsk indignasjon og hevnmotiver», «stereotype fremstillinger», og hvor «vitenskapelige konstruksjoner av narkotikaproblemet har spilt en underordnet rolle». «Panikk» brukes flere ganger. Kunne offentlig panikk vært førende i 50 år om prinsipper som likhet, forholdsmessighet, selvbestemmelse og frihetspresumsjon var tilstrekkelig vektlagt?

Riksadvokaten [sier](#) i et intervju med Kapital at «påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å påse at lovgrunnlaget er holdbart når vi beslutter å strafforfølge medborgerne våre». Hvordan oppleves det å lede

påtalemyndigheten i tider med offentlig panikk? Hvordan er det å se justisminister og helseminister insistere på straff etter rusrapporten? Opplevs dette problematisk?

Av åpenbare grunner har forbudstilhengere mye investert i politikken. Så lenge et kriminelt marked består vil det finnes prestisje, budsjetter, og fullmakter i krigen mot narkotika, men forsvaret minner om side 26 i rusrapporten hvor utvalget av prinsipielle grunner ikke foreslår hjemler til behandling ved tvang, eller til å yte helsehjelp uten personens samtykke. FNs arbeidsgruppe mot vilkårlig fengsling er også [klar](#) på at brukere ikke skal påtvinges hjelp, så hva tenker riksadvokaten om dagens rusreform? Sikrer den menneskerettigheter?

Riksadvokatens [høringssvar](#) til rusreform påpeker «paradokser ved samfunnets holdning til ulike rusmidler». Riksadvokaten erkjenner «at for mange har en viss rus positive sider», «at tanken om et rusfritt samfunn eller nulltoleranse mot narkotika ikke lenger er et reelt ideal som kan være styrende for hvordan vi skal møte narkotikabruk», og at «det kan oppfattes som et paradoks at alkohol anerkjennes som et akseptabelt rusmiddel, mens andre – og gjerne stoffer som under riktig bruk ikke har den samme samfunnsskadelige effekt som alkoholmisbruk – ikke anerkjennes».

Riksadvokaten berører her den blindsonen som AROD vil ha belyst. Menneskerettighetene forbyr usaklig forskjellsbehandling på strafferettens område, og som riksadvokaten påpeker: «Et tilbakevendende tema i debatten om alkohol versus andre rusmidler er at alkoholmisbruk har mye større samfunnsmessige skadevirkninger enn andre "mildere" narkotiske stoffer». På grunnlag av dette: Er det annet enn jakten på syndebukker som resulterer i strafferammer for cannabisbrukere, men ikke for alkoholbrukere? Hvilke gode grunner er det for forskjellsbehandling? Er kultur alene et godt nok argument, eller tvinger menneskerettighetene frem et større perspektiv?

Opp gjennom årene har fagfolk som Nils Christie og Ragnar Hauge koblet jakten på syndebukker til ruspolitikken. AROD mener at det er en sammenheng mellom syndebukk-mekanismen, hvilket vil si tendensen til å gi enkeltgrupperinger skylda for problemer som vi har et kollektivt ansvar for å løse, og Rusutvalgets påvisning av offentlig panikk. Er riksadvokaten enig? Hvilke tanker har riksadvokaten om jakt på syndebukker i ruspolitikken? Spiller psykologiske forsvarsmekanismer hos forbudstilhengere en rolle i videreføring av straff?

Rusreformrapporten viser at offentlig panikk har formet politikken og at straff for bruk ikke kan forsvares. AROD mener det er en sammenheng mellom offentlig panikk og menneskerettsbrudd, hvilket vil si at i den grad panikk har preget utviklingen vil prinsipper som autonomi, likhet, forholdsmessighet og frihetspresumsjon ikke være tilstrekkelig vektlagt. Hva mener riksadvokaten om ARODs argument for regulert omsetning basert på menneskerettigheter? Ser riksadvokaten en forbindelse mellom offentlig panikk, menneskerettsbrudd, og tidligere tiders vilkårlige forfølgelse, eller er dagens politikk godt sikret?

Om riksadvokaten ikke ser sammenhengen mellom offentlig panikk, straff på tilbakeviste premisser, og menneskerettsbrudd viser ARODs dokumentasjon andre som gjør det, og sett fra samfunnets side kan vi ikke anta at forbudet er egnet til å beskytte. I stedet blir spørsmålet: Har forbudet redusert tilbud og etterspørsel? Har det fremmet samhold, sunne verdier, og god forskning eller det motsatte? Kan forbudet ha fremdyrket en kollektiv psykose, mye lik hekseprosessene?

Riksadvokaten har i 13 år hatt informasjon som tilsier det siste. Sammenhengen mellom offentlig panikk, menneskerettsbrudd, og tidligere tiders vilkårlige forfølgelse er dokumentert i [*Human Rising*](#) og maktbruk på rusfeltet blir derfor særdeles problematisk. Sett fra menneskerettighetenes side må det være troverdig forhold mellom mål

og middel, og om mindre inngripende tiltak er bedre egnet tilsier frihetspresumsjonen at naturtilstanden vektlegges. I tusenvis av år har mennesker straffet brukt slike stoffer som er forbudt, så hvorfor ikke overføre erkjennelsene fra alkoholpolitikken på andre stoffer? Hvorfor leve med terskelverdier så lave at brukere nærmest daglig må omgås kriminelle? Hvorfor ikke kvalitetssikre stoffer? Er det rimelig å utsette brukere for slik byrde?

Siden Straffelovkommisjonen avsluttet sitt arbeid i 2002 har avkriminalisering vært faglig anbefalt, men like lenge har departement og storting trenert prosessen av hensyn til «signaleffekten» og frykt for økt bruk. Nå er det, som rusrapporten viser, ingen forbindelse mellom straff og narkotikabruk. Tvert imot, mens gevinsten av straff er usikker er omkostningene enorme og ingen har påvist en nytteeffekt. Vi spør derfor: hva slags «signal» sender en politikk som umyndiggjør brukere som velger et tryggere rusmiddel enn alkohol og tobakk, som kriminaliserer uproblematisk rusbruk, gjør rusbruk mer farlig enn nødvendig, og straffer selgere av mindre farlige stoffer enn dem staten selv selger?

Om ruspolitikken er god bruk av strafferetten eller vilkårlig forfølgelse avhenger av om straff kan forsvares, gjør det ikke? I den grad ruspolitikken baseres på imøtegitte totalitære premisser, signaliserer ikke forbudet det motsatte av hva storting, regjering, departement og riksadvokat ønsker?

Mener riksadvokaten at forbudet har god signaleffekt? Hvorfor trenger vi et forbud for å hjelpe cannabisbrukere, men ikke et alkoholforbud for å begrense skadene som alkohol påfører samfunn og lokalmiljø? På hvilken måte kan forbudet sies å være nødvendig i et moderne samfunn?

Behovet for beskyttelse av barn og unge er forbudstilhengernes mantra. «At vi tillater ett skadelig rusmiddel, betyr ikke at det er lurt å slippe løs flere», vil de si. Allikevel er tusenvis av menneskerettsbrudd

avdekket som følge av riksadvokatens rapport om maktbruk i mindre narkotikasaker og terskelverdiene er ikke egnet til å forebygge vilkårlighet. I stedet er terskelverdier en måte å bevare en blindsoner, slik at forbudet kan fortsette.

Så la oss snakke om terskelverdiene. Politikerne bruker dette for å skille mellom kjøp og salg, hvilket fungerer dårlig. Ett gram cannabis kan jo deles med andre like mye som 20 gram kan røykes alene, og problemet med vilkårlig forfølgelse fortsetter. Vi skal se mer til det, men om man ikke forvirrer loven om tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst, hvorfor skille kjøp fra salg? Hvordan avgjør ett eller hundre gram om brukere skal sykkeliggjøres eller demoniseres?

«Signaleffekt» rettferdiggjør forbud og «spredningsfare» rettferdiggjør terskelverdier. Det er uklart om forbudet signaliserer et godartet overformynderi eller om er det bedre at borgerne tar ansvar for eget bruk. Vi vet ikke om politikernes umyndiggjøring er nødvendig eller om statens innsats for folkehelsen gjør mer skade enn nytte, men på grunn av «spredningsfaren» er terskelverdier blitt et kompromiss mellom de som vil avhjelpe skadene av ruspolitikken og de som ikke vil tenke nytt.

Terskelverdier står derfor sentralt i spørsmål om straff. Til tross for dette har ingen forklart hvordan ulike stoffmengder avgjør om brukere skal sykkeliggjøres eller demoniseres, og om spredningsfaren ikke er større enn for alkohol, hvordan rettferdiggjøre straff opp til 21 år?

Regjeringen fremstiller ruspolitikken som solidaritet i praksis, men mer sannsynlig snakker vi byråkratisk overformynderi av uvanlig destruktiv karakter. Det er derfor rusreformrapporten var så nedslående for politikerne, og «signaleffekt» og «spredningsfare» forblir svak begrunnelse for straff, uten empiri. Rent faktisk, flere grunnlovdomstoler har ankret retten til cannabisbruk i selvbestemmelsesprinsippet, og om det er gode nok grunner til å velge andre rusmidler

enn alkohol, hvorfor blande statens maktapparat inn i uproblematisk rusbruk? Hvorfor skal brukere risikere straff og problemene som følger av et illegalt marked? Kan riksadvokaten si noe om dette som ikke er overførbart på alkohol?

Det skal ikke mye tankekraft til for å skjønne at terskelverdier er ubrukelige som retningsanvisere for straff. Hva er da poenget med terskelverdier? Er de et resultat av forbudstilhengeres manglende vilje til selvvinnsikt? Har verdiene noen annen nytte enn å gi forbudstilhengere det grunnlag som de trenger for å leve uten skam i en brytningstid?

Ifølge rusutvalget, kan selv «innføringen av straffelignende administrative gebyrer etter omstendighetene komme til å stå i et motsetningsforhold til innbyggernes rett til privatliv mv. og retten til helse». (s. 176) Om dette er uforholdsmessig, hva med dagens strafferammer? Hvorfor er en selger til større last enn en bruker? Kan riksadvokaten si noe om dette som ikke er overførbart på alkohol?

Forbudstilhengere har i ruspolitikken vridd loven om tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst. Slik sykelliggjøres brukere og demoniseres selgere. Men er det ikke samme lov om tilbud og etterspørsel og samme varierende brukermønstre om stoffene er lovlige eller ikke?

Om ikke riksadvokaten kan avkrefte at det er den samme loven om tilbud og etterspørsel og samme varierende brukermønstre, er det god juss å vri tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst? Avslører ikke dette en blindsoner som bør belyses?

Rusutvalgets rapport viser at ideen om narkohaien er politisk fiksjon og at straff må forsvares: Hvis strafferammer for bruk ikke holder mål, bør ikke straff for salg kvalitetssikres? Opplever riksadvokaten at det er tilfellet i dag?

I et kriminelt marked er det ingen kvalitetssikring, ingen beskyttelse mot svindel og ran. Om politikerne vil «sikre en bedre livssituasjon og verdighet og redusere stigma for personer med rusproblemer», og ønsker føre en «kunnskapsbasert» ruspolitikk som «gjør det trygt å be om hjelp», er det forsvarlig å utelukke regulering? Kunne ikke et kontrollert marked gjort hverdagen tryggere for samfunnet og enklere for politiet? Kunne det ikke redusert kriminalitet, sykdom, vold, lidelse, stigma og død?

Det fremstår som en mer helhetlig ruspolitikk ville tjent det norske folk. Politikerne vil for eksempel beskytte ungdommen, men forbudet dyrker kriminalitet. Mange unge foretrekker cannabis heller enn alkohol og kriminalisering sørger for at de må omgås kriminelle. Jo bedre kontakter desto bedre kvalitet og tilbud, men til en pris av kaos og usikre fremtidsutsikter. De fleste som sitter på lengre dommer er derfor brukere, ikke bakmenn, og myten om narkotikahaien er politisk fiksjon. Allikevel gjør forbudet brukere til selgere, og senere til innsatte, samtidig som et marked verdt hundrevis av milliarder overlates til kriminelle. Kan ikke ungdommen beskyttes bedre gjennom et alternativ til kriminalitet? Kan ikke et regulert marked fjerne spenningen ved de forbudte stoffene?

Forsvaret spør fordi det er i disse baner Canada, Tyskland, og andre nasjoner tenker når barnekonvensjonen brukes for å forsvare regulering av cannabismarkedet. Et mer helhetlig perspektiv kunne også spart politikerne for den utfordring som det er å skille brukere fra selgere og problembruk fra rekreasjonsbruk. Det finnes ingen gode svar på hvordan dette skal løses, men om målet er å få ned overdoser og hjelpe de som trenger det, er ikke et regulert regime det som i størst grad fjerner skam og stigma? Er det ikke det som i størst grad trygger brukere?

Forbudstilhengere hevder å være på ungdommens side, men er ikke det å straffeforfølge folk for atferd som er mindre skadelig enn lovlig

regulert atferd et tegn på religiøs fanatisme mer enn fornuftsbasert bekymring? Hvordan er ruspolitikken forskjellig fra vilkårlig forfølgelse?

De som ikke aksepterer forbudstilhengernes ideal om et narkotikafritt samfunn opplever at forbudet er hyklersk. Brukere vil heller ha med selgere å gjøre enn politiet, og det er liten tvil om at forbudet svekker maktens autoritet. I stedet for å innby til respekt for lov og orden er resultatet av forbud at flere ser illegale stoffer som et frihetssymbol: Kunne det ikke være en ide å se mer helhetlig på ruspolitikken? Kunne ikke dette reversert trenden?

Riksadvokaten har ikke mer enn magesfølelse å gå på ettersom ingen utredning har vurdert et regulert marked. Likefult er det få eksperter som tror at bruk vil øke betydelig, og mer sannsynlig at kriminaliteten vil synke til det nivå den var på 1950-tallet, før krigen mot narkotika fikk fart på statistikken. Det var i det minste dette nederlandske myndigheter konkluderte med etter å ha sett på saken ([Human Rising](#) s. 136). Det ligger derfor i kortene at riksadvokaten, som alle andre involvert i ruspolitikk, bør være investert i å avklare om det finnes en rett til psilocybin og cannabisbruk, slik flere domstoler hevder for sistnevnte, og om denne retten inkluderer et regulert marked. Offentlig panikk er som sagt påvist, og sett fra brukernes side er det ikke naturlig at stigma, utstøting, og overdoser henger sammen og at forbudet bidrar til problematisk rusbruk? Kunne ikke likebehandling med alkohol inspirert mer fornuftig bruk? Kunne det ikke bidratt til tryggere rusmidler og økt incentiv til å oppsøke hjelpeapparat? Kunne det ikke snu en utvikling som gjør brukere til kriminelle?

Vi spør videre, fra moralens side, kan folk uten videre anta at et forbud er godt og at de som undergraver det er onde? Er målet om et narkotikafritt samfunn et verdig ideal? Hva er det ved cannabis og psilocybin som gjør at vi trenger ordensmaktens beskyttelse?

Det gjenstår å se om en uavhengig, upartisk og kompetent rett vil dømme at forbudet er nødvendig i et moderne samfunn. Rusutvalget er klar på at straff ikke har hindret utbredelse av narkotika og samlet sett er det meget gode grunner til å vurdere et regulert marked. Den viktigste er, som Rusreformutvalget konkluderte:

Etter utvalgets vurdering gir den beste tilgjengelige kunnskapen et nokså klart grunnlag for å konstatere at kriminalisering av bruk av narkotika har utilsiktede negative virkninger. Samtidig synes det ikke å være godt empirisk belegg for en eventuell preventiv effekt av straffleggingen, i hvert fall ikke en effekt det ikke er grunn til å tro kan oppnås gjennom bruk av alternative virkemidler. Etter dette kan utvalget ikke se at begrunnelseskravet for strafflegging av disse handlingene er oppfylt. (s. 30)

Om begrunnelseskravet for straff for bruk og besittelse ikke anses oppfylt, er ikke dette god grunn til å vurdere et regulert marked? Er ikke dette all grunn som trengs?

Det er også andre grunner til å legge forbud bak oss, slik vi gjorde for snart hundre år siden med alkohol. Vi vet at forbud har store samfunnsmessige omkostninger, at det påtvinger brukere kontakt med kriminelle, og at det illegale markedet utgjør en trussel mot samfunnet. Narkohandelen har i et halvt århundre, sakte men sikkert, korrumpert lov og orden og andre institusjoner som skal sikre et åpent samfunn, samtidig som en større prosent av befolkningen ofres. Dette er omkostninger som får liten oppmerksomhet, men hva innebærer verdighet: er det et rusfritt liv, eller et hvor selvbestemmelse vektlegges? Og om vi ikke forvrir loven om tilbud og etterspørsel, hvorfor er narkotikaselgerne så ille?

Forbudstilhengere kan vanskelig svare ettersom tyranni og autonomi er motsetninger i et meningsbærende univers. Vi vet at brukere heller vil ha med selgere å gjøre enn politiet og mens selgere har tilbudt en vare

det er gode nok grunner til å bruke, har politiet tilbudt umyndiggjøring, tvang, og frihetsberøvelse. Hvis menneskerettighetene beskytter bruk, som stadig flere internasjonale domstoler hevder, har ikke politiet et større konstitusjonsetisk problem enn selgere? Har ikke de som ledet an i utryddelsen av «problemet» mer å svare for?

Spørsmålet berører forbudets kjerne, den moral som opprettholder folkeforfølgelse. Som riksadvokaten erkjente i sin høringsuttalelse er forskjellsbehandlingen av rusbrukere et paradoks, hvilket sliter på lovens autoritet: Kan ideen om god og dårlig moral være snudd på hodet? Kan dette være årsaken til offentlig panikk og videreføring av straff, og kan prinsipiell tenkning helbrede samfunnet?

Poenget med ruspolitikken, bare ikke uttalt, er å gjøre rusbruk så farlig som mulig. Forbudstilhengerne ser all bruk som misbruk, det er ingen kvalitetssikring, og jo verre brukerne har det, desto mindre lukrativt er det for ungdommen å bli «narkomane». Forbudstilhengerne satser derfor på straff for å holde rusbruk nede, men kan folk ha tillit til den politiske prosessen? Om det ikke er et rasjonelt skille mellom lovlige og ulovlige stoffer, kan borgere lære annet av ruspolitikken enn å gjennomskue hykleri?

Støre-Regjeringens rådgivere i ruspolitikken er tidligere riksadvokat Tor-Aksel Busch, pensjonert lagdommer og statsadvokat Iver Huitfeldt, og andre jurister som måler forholdsmessighet ut ifra et narkotikafritt ideal. Denne tradisjon fremstår som definert av den moralske panikken rusutvalget dokumenterte, og kontrasten til riksadvokaten er stor. Som Huitfeldt [svarte](#) Rett24 på spørsmål om kroppsransakelse er et proporsjonalt inngrep dersom politiet oppfatter en person som ruset:

En rustilstand gir i seg selv skjellig grunn til mistanke om besittelse og besittelse forutsetter erverv og igjen nesten alltid import. Forholdsmessighet må relateres til en målestokk. Finner politiet en salamipølseskive med narkotiske stoffer, er ikke saken dermed

oppklart og avgjort. En pølseskive må jo komme fra en hel pølse, derfor blir hele pølsa målestokken. Slik er det med alle funn av narkotika, forholdsmessigheten må vurderes mot et stort, ukjent kvantum.

Det er ikke rart at Arbeiderpartiets jurister og riksadvokaten krasjer. Førstnevnte veier forholdsmessighet ut fra et narkotikafritt ideal, men om det ikke er et rasjonelt skille mellom lovlige og ulovlige stoffer og gode grunner til å straffe uteblir, kan inngrepet være forholdsmessig?

Hva synes riksadvokaten om den juridiske tradisjon som avleder forholdsmessighet fra et narkotikafritt ideal? Er denne tradisjon egnet til å verne om rettsstaten eller kan historiens dom bli vond? Bør regjeringen finne nye rådgivere?

Hva med riksadvokatens kontor? Er riksadvokaten og medarbeidere på plass prinsipielt? Er rettsstatens krav tilstrekkelig vektlagt hos den høyere påtalemyndighet? I [Kapital](#) kunne vi lese at riksadvokaten «tenker stadig på hvordan vi forsvarer bruk av straff, og hvordan vi kan forsvare straffenivåene vi setter på ulike typer kriminalitet». Forsvaret går ut ifra at dette er grunnen til at riksadvokaten har støttet rusreform, men er avkriminalisering nok?

Hvis vi erkjenner at det ikke bare er patologiske grunner til at folk velger rus, og at menneskeliggjøringen av brukerne gjør det problematisk å straffeforfølge, hva med et kriminelt marked? Er det nødvendig å utsette brukere og samfunn for problemene som følger med kriminalisering? Finnes det gode grunner for å beholde straff, når halve Europa legaliserer cannabis, eller må vi erkjenne forbindelse til tidligere tiders vilkårlige forfølgelse?

Fordi ingen utredning er gjort består en blindsoner, men riksadvokatens rapport i mindre narkotikasaker viser at politiets vurderinger systematisk har vært utilstrekkelige og at tusenvis av menneskerettsbrudd oppstår hvert år: Hvordan er dagens regime egnet til å trygge

brukerne? Hvordan kan riksadvokatens innsats for å sikre skånsomhet i møtet med rusbrukere hindre vilkårlighet? Slik det er i dag, vil ikke politiet lett nok begrunne stripping og ransaker med å hevde mistanke om salg, enten det er tilfelle eller ikke? Bør dette spørsmålet være opp til den enkelte politimann?

Hva med sannsynligheten for rusavhengighet? Riksadvokaten har kommet med direktiver, men kan vi stole på at politiet vurderer terskelen for straffrihet på best mulig måte? Hvordan skal politiet skille mellom helseproblemer og kriminell adferd på ruspolitikken område? Er dette en jobb riksadvokaten ønsker for politiet?

Den nye praksis i mindre narkotikasaker er utarbeidet på bakgrunn av høyesteretts vurdering av et rettighetsbilde. Fordi både riksadvokaten og høyesterett vektlegger lovgivers signal mer enn prinsipielle hensyn, skiller terskelverdier mellom straff og straffrihet, men ingen har vist hvordan terskelverdier forebygger vilkårlighet. Så lenge dette er tilfellet er faren for menneskerettsbrudd stor og verken borgere eller politi kan være på trygg grunn. Vi vet, etter 40 år med brukerjakt, at en utbredt ukultur består og en statsadvokat fra NNPF har [hevdet](#) at riksadvokatens føringer ikke vil endre praksis. Bør det være avgjørende for befolkningens rettsfølelse om brukere møter en liberal eller konservativ politimann?

Hva tenker riksadvokaten om ukultur i staten? Kan offentlig panikk forme ruspolitikk i 50 år uten at ukultur er et problem? Kan vi stole på at menneskerettsbrudd ikke videreføres, selv etter riksadvokatens retningslinjer i mindre narkotikasaker?

Hva tenker riksadvokaten om ukultur i ledelse? Kan offentlig panikk videreføres tiår etter tiår uten svikt i ledelsesleddet? Er det blitt en tradisjon i narkotikabekjempelsesmaskineriet å finne ledere som støtter et forbud uavhengig av rettmessighet? Har 50 år med forbud fremmet

en kultur i systemet hvor bevaring av prestisje, budsjetter, og maktmidler definerer debatten?

Vi berører her forbudets kjerne, moralen som brukes til å rettferdiggjøre lovens strengeste straff for offerløse gjerninger. Bare ved å vri loven om tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst går regnestykket til forbudstilhengerne opp, bare slik kan umyndiggjøring og demonisering fortsette. Allikevel, kultur er ikke god nok grunn til å straffe, og om bedre grunner uteblir må retten erkjenne en parallell til tidligere tiders vilkårlige forfølgelse.

Det er avgjørende at problemet med vilkårlighet får oppmerksomhet, og vi spør:

- *Ettersom sammenligning av cannabis og alkohol og tobakk viser at de lovlige rusmidlene ikke bare er mer helseskadelige, men verre for samfunnet: Vil riksadvokaten forsvare dagens ruspolitikk? Kan riksadvokaten, uten å bygge på en diskriminerende praksis (og få et problem med likhetsprinsippet) argumentere for en helsepolitisk tilnærming til alkoholbruk og kriminalisering av cannabisbruk?*
- *Ettersom den samme loven om tilbuds- og etterspørsel ligger til grunn for bruk av legale og illegale stoffer og det er samme varierende brukermønstrene uansett stoff: Vil riksadvokaten forsvare forfølgelsen og demoniseringen av lovbrytere? Hva har en cannabisdyrker gjort som er verre enn en øl- eller vinbrygger? Hva har en cannabisselger gjort som er verre enn en ansatt i handelsnæringen? Er det annet enn dobbeltmoral som gjør forbudet til akseptert politikk?*
- *Ettersom rusforskerne påpeker at narkotikalovgivningen har hatt verre ringvirkninger enn det narkotikabruken i seg selv*

ville hatt, og ettersom stadig flere organisasjoner og fagpaneler utgir rapporter som konkluderer med det samme: Vil riksadvokaten, ut fra bildet som tyder på at kuren (cannabisforbudet) er verre enn sykdommen (cannabisbruken), forsvare forbudet? På hvilket grunnlag kan 21 års strafferammer forsvares når store deler av den vestlige verden går over til et regulert marked?

Dette er spørsmål som avgjør et rettighetsbilde. Det fremstår ikke som om riksadvokaten forsvarer et forbud med overbevisning, men bevisbyrden tilhører de som vil straffe og ruspolitikkenes problemer med menneskerettigheter får stadig mer oppmerksomhet. Media har hatt mye å si om politiskandalen som ruller, og integriteten til etaten er én grunn til at Are Frykholm, Politijuristenes leder, [etterlyser](#) lederansvar. Like viktig er rettsstatens garantier for de forfulgte grupperingene og om ikke disse spørsmålene kan besvares, bør ikke riksadvokaten ta følgene av ruspolitikkenes problem med menneskerettigheter og jobbe for en mer helhetlig tilnærming?

Vi har sett problemet med terskelverdier og riksadvokaten selv overfører prinsippet om dreining fra straff til hjelp på mer alvorlige narkotikasaker. Som riksadvokaten sier i sitt hørings svar til rusreform:

I dag er vi der at selv meget alvorlige narkotikalovbrudd møtes med alternative straffereaksjoner hvis det vurderes som den beste individualprevensjonen. I en høyesterettsdom avsagt i august i fjor ble en 46 år gammel kvinne som hadde misbrukt narkotika i om lag 30 år, dømt til betinget fengsel på vilkår om narkotikaprogram med domstolskontroll for befatning med nær 10 kilo metamfetamin. Den alternative ubetingede fengselsstraffen, og den subsidiære straffen ved brudd på vilkåret, var fengsel i seks år. Høyesterett anså at en slik betinget reaksjon gjorde det langt mer sannsynlig at hun ikke ville falle tilbake til rusbruk og ny kriminalitet, og det ble avgjørende for resultatet (i tillegg hadde det gått lang tid fra

handlingen ble begått). Riksadvokaten anser dommen som et utslag av det etter hvert alminnelige syn at langkommende narkomane som er motivert for endring, trenger annen oppfølging og et annet innhold i straffen enn hva soning av fengselsstraff innebærer. Dommen er således uttrykk for den tilnærming vi deler, nemlig en dreining fra straff til hjelp.

Hvordan er dette annerledes for andre overtredere av straffelovens § 232? Forskning tilsier ikke bare at myten om narkotikahaien er politisk fiksjon, men de aller fleste som sitter på lange dommer er brukere. Forskning viser også at jo lengere dommer, desto vanskeligere er veien tilbake til samfunnet, og er det ikke rimelig å anta at flere enn tunge misbrukere vil ha bedre av en betinget dom enn årevis i fengsel? Individualpreventivt fremstår dette som den beste løsningen, så hvorfor opprettholde strenge straffer? Er det allmennpreventive hensyn?

Om allmennpreventive hensyn brukes for å beholde lovens strengeste straff, betyr det at vi straffer noen så ikke andre skal gjøre det samme. Men som vi har sett, demoniseringen av salg avhenger av at vi vrir loven om tilbud og etterspørsel til en offer- og overgriperkontekst, og ingen kan forklare hvorfor. Heller enn å straffe av gammel vane, bør ikke riksadvokaten rettferdiggjøre et moralsk skille mellom bruk og salg? Når halve Europa og store deler av USA legaliserer tilsvarende handlinger, hvordan er kravet om forholdsmessighet ivaretatt?

Som vi hørte innledningsvis, har riksadvokaten i 13 år vært informert om forbudslinjens problem med menneskerettighetene og forsvaret vil gå mer i detalj om argumentet slik det ble fremført i 2009. Dette for å klargjøre statens ansvarsfraskrivelse over tid, for som Mikalsen skrev i brev av 9. september 2009: «Det er [riksadvokatens] ansvar å sørge for at politiet utfører ordre som ikke er i strid med tjenesteinstruksen, og det er også [riksadvokatens] ansvar å sørge for at aktørene under i systemet har retningslinjer å forholde seg til som ikke er i strid med menneskerettskonvensjoner som EMK og SP».

Er dette kontroversielt?

Mikalsen mente at det «er et usaklig skille mellom legale og illegale stoffer, ettersom dette skillet ikke kan legitimeres sett ut fra verken et helsemessig eller fornuftsmessig ståsted», og at «en slik usaklig forskjellsbehandling er i strid med likhetsprinsippet (EMK art. 14/SP art. 26)». Burde riksadvokaten gjort mer enn å vise til den politiske prosessen? Har riksadvokaten en positiv forpliktelse til å ta påståtte menneskerettsbrudd på alvor?

Riksadvokatens respons var at Mikalsen ikke evnet å skille mellom sannhet og gyldighet. Ifølge Tor-Aksel Busch kunne ikke påstanden om menneskerettsbrudd være gjenstand for bevisførsel, men stemmer dette? Har ikke flere domstoler siden vurdert problemstillingen og gitt rett i at straff for bruk er uforholdsmessig?

Mikalsen [anmeldte](#) riksadvokat Tor-Aksel Busch til spesialenheten for politisaker etter denne episoden. Saken ble henlagt, men riksadvokaten var fra denne tid og fremover tilstrekkelig informert til å vite bedre. Mikalsen redegjorde ikke bare for riksadvokatens ansvar i brevene, men fiendebildenes effekt og parallellen til fortidens vilkårlige forfølgelse ble vektlagt. Som Mikalsen skrev:

Selv om for eksempel lederne av Hitler-Tyskland mente at det var nødvendig for statens stabilitet å behandle jøder som de gjorde, så legitimerte jo ikke det behandlingen av jødene, og det samme kan man si om Sør-Afrikas behandling av de sorte under apartheidregimet, samt også om den norske stats behandling av samer og tatere her i landet for inntil under et halvt århundre siden.

For at en slik forskjellsbehandling av borgerne skal kunne legitimeres må staten kunne vise at den er nødvendig – dvs. at den ikke er usaklig – og at den er rimelig sett ut fra større/overordnede samfunnsmessige hensyn. Staten må kunne vise at graden av den sosiale kontroll er hensiktsmessig, for ellers er den repressiv, og

når det i dag kan bevises at en helsepolitisk tilnærming er langt mer fornuftig og velegnet i forhold til problembildets (narkotikabrukens) natur, er det ikke opp til statens representanter å tviholde på narkotikalovene fordi det best tjener de bestående etaters interesser. Borgernes interesser må gå foran etatenes sult på budsjetter og statlige tilskudd. Slike lover som narkotikalovene må kunne sies å tjene fellesskapet, og om de beviselig har en uheldig samfunnsmessig funksjon og konsekvens, så må de også vekk om staten ønsker å fremstå som en forsvarer av menneskelige verdier og sine borgeres integritet.

Er dette kontroversielt? Er riksadvokaten uenig i noe av dette?

Mikalsens poeng i 2009 var det samme som gjentas av Rusreformutvalget i 2019. Som det står i rusrapporten side 29:

Utvalget tar utgangspunkt i at straff er samfunnets sterkeste virkemiddel for å motvirke og fordømme innbyggernes uønskede handlinger. Straff anses som et middel, og ikke som et mål i seg selv. Bruk av straff krever derfor en solid begrunnelse. Det er forventningen om de samlede konsekvenser av bruk av straff som eventuelt kan rettferdiggjøre samfunnets bruk av straff. På grunnlag av dette tar utvalget som utgangspunkt at straff bare kan rettferdiggjøres hvis kriminaliseringen er egnet til å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk. I tillegg må det stilles krav om at andre reaksjoner og sanksjoner vil være formålsløse eller utilstrekkelige, og at nyttevirkningene av straff er klart større enn skadevirkningene.

Utvalget kan ikke se at det foreligger empirisk belegg for at avkriminalisering av bruk eller besittelse til egen bruk nødvendigvis vil føre til nevneverdig økning i bruken av narkotika. I lys av den samlede mengden av internasjonal forskning som nå foreligger, som ikke dokumenterer noen klar sammenheng mellom

endringer i straffelovgivningen og bruken av rusmidler i samfunnet, hefter det en betydelig tvil ved antagelsen om at straffebud mot bruk av narkotika og innehav av narkotika til egen bruk samlet sett har en preventiv virkning som ikke kan oppnås med andre, mindre inngripende virkemidler. Utvalget har derfor kommet til at den beste tilgjengelige kunnskapen per i dag ikke danner grunnlag for noen sikker forventning om at avkriminalisering av brukere av narkotika vil føre til en nevneverdig økning i bruken av narkotika i befolkningen.

Med andre ord, alt tyder på at mindre inngripende tiltak er bedre egnet i ruspolitikken. Forsvaret går ut ifra at dette var grunnen til at riksadvokaten konkluderte med at politiets maktbruk var uforholdsmessig i mindre narkotikasaker. Stemmer det?

Allikevel består en blindsoner. Rusutvalget kom frem til at straff for bruk var uforholdsmessig, men undersøkte ikke mer alvorlige forhold. Politikerne ville ikke at menneskerettsbildet i større narkotikasaker skulle belyses, og riksadvokaten fulgte opp med å begrense undersøkelsen om maktbruk til mindre saker. Til tross for dette er det et prinsipp at jo strengere straff desto strengere krav stilles til loven. Bør da ikke den mer omfattende lovutforming for salg og tilvirkning underlegges kontroll? Bør den ikke vurderes på samme betingelser som utvalget gransket besittelse og innehav?

Det var nettopp dette Mikalsen ba om for 13 år siden. Som han skrev til riksadvokaten:

Jeg har som dere vet krav på å bli hørt i en uavhengig, upartisk og kompetent rett, om jeg gjør gjeldende at rettigheter er krenket (ifølge EMK artikkel 13), og skal i denne retten ha muligheten til å bevise mine påstander (at det foreligger en urimelig forskjellsbehandling av analoge tilfeller, og at narkotikalovene representerer et ruspolitisk raseskille), mens staten på sin side må

kunne vise at narkotikalovene er forholdsmessige (saklige og nødvendige/objektive og rimelige) inngrep, samt at målet ved dem (et narkotikafritt samfunn), står i et troverdig forhold til midlene.

Selv om våre ledere derfor hadde valgt å forby også tobakk og alkohol, og sånn sett hadde unngått strid med [likhetsprinsippet], ville jeg fortsatt uansett kunne bevise at narkotikalovene var kriminelle lover, ettersom man i dag kan bevise at narkotikaforbudet har langt flere uheldige konsekvenser for samfunnsstoffet enn hva narkotikabruken i seg selv har. (Jeg minner om at selv om den politiske debatten ikke akkurat gjenspeiler dette faktum, så ble dette for cannabis sin del bevist i en uavhengig rett i Haag 1-2. desember 2008 (cannabistribunalet).

Jeg mener nemlig ikke at narkotika er en menneskerett fordi at det er så fryktelig fett. Jeg mener at narkotikabruk er en menneskerett fordi det i dag kan bevises at kuren (narkotikaforbudet) er verre enn sykdommen (narkotikabruken); fordi at uansett hvor meget innsats vi legger bak det narkotikafrie samfunnsidealet så vil vi aldri lykkes; og fordi vi kan gjøre langt mer for samfunnet og hverandre ved å gå over til en helsepolitisk tilnærming. Det finnes norske leger som mener at man kan kutte overdosestatistikkene i landet her med 90 prosent ved å gå over til en helsepolitisk tilnærming (Ole Martin Larsen, 2008 Mellom alle stoler). Man kan derfor si at det i dag er slik at det narkotikafrie samfunnsidealet tar liv, og man kan også derfor helt klart si at dagens narkotikaforbud er en forbrytelse begått av staten mot borgerne, ettersom dette forbudet ikke på noe tidspunkt har kunnet sies å tjene samfunnets eller folkets interesser, men allikevel er fastsatt og udiskutabel politikk.

Med utgangspunkt i slike alvorlige påstander, burde ikke staten respektert bevisbyrden? Burde ikke en uavhengig, upartisk, og kompetent rett vurdert om forbud var nødvendig i et moderne samfunn?

Igjen, Mikalsens korrespondanse fra 2009 er overførbar på rusrapporten. Rusutvalget var klar på at offentlig panikk har plaget politikken, at staten har ansvar for rettigheter, og at straff var vanskelig å forsvare. De samme funnene er gjort i andre land, som rusrapporten sier mer om:

I flere land, herunder Mexico, Sør-Afrika og Tyskland, er straffeforfølgning av voksne personer for besittelse av cannabis til egen bruk blitt konstatert å være uforenelig med konstitusjonelle bestemmelser om retten til respekt for privatliv eller beslektede bestemmelser om individets rett til autonomi som det er naturlig å se i sammenheng med retten til privatliv etter EMK artikkel 8 og retten til fri utvikling av personlighet etter FNs verdenserklæring om menneskerettigheter artikkel 22. I Georgia ble lovgivning som hjemlet sivilrettslige sanksjoner av et forbud mot cannabis, kjent forfatningsstridig og ugyldig i 2018, fordi det innebar et uforholdsmessig inngrep i innbyggernes autonomi, se omtale i kapittel 6. Inngrep i utøvelsen av retten til privatliv mv. kan bare skje «når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter», jf. artikkel 8 nr. 2. For å være forenelig med EMK artikkel 8 må inngrep i retten til respekt for privatliv mv. fremme et legitimt formål og være nødvendig i et demokratisk samfunn. . . [Selv om] statene har en vid skjønnsmargin ved vurderingen av om inngrep i retten til privatliv og familieliv i denne forbindelse er forenelige med EMK artikkel 8, [innebærer] kravet om nødvendighet . . . like fullt at det må påvises at inngrepet svarer til et presserende samfunnsmessig behov («pressing social need»). Det må også vises at inngrepet er forholdsmessig holdt opp mot formålet med

inngrepet, tatt i betraktning relevante interesser som må avveies ved vurderingen. Det påhviler i første rekke statspartene å foreta disse vurderingene, men EMD kan overprøve om argumentene som hevdes å begrunne inngrepet, er relevante og forholdsmessige og om rettighetene i tilstrekkelig grad ble respektert i beslutningsprosessen som ledet frem mot vedtagelsen av inngrepet.
(s. 181)

Til tross for dette ville ikke riksadvokaten i 2009 stille seg bak prøvelsesretten. I stedet ugyldiggjorde Tor Aksel Busch et forsvar mot narkotikaloven og siden har straffeforfølgelse vedvart. Det var først med rusrapportens kapittel om menneskerettigheter at riksadvokaten så behov for et oppgjør med systemisk ukultur, og da i mindre saker.

Riksadvokaten skal berømmes for den innsats som er lagt ned på området, men bortsett fra det lyset som riksadvokatens rapport kastet på deler av politiets arbeid, har politikere, politi, påtalemyndighet og domstoler opprettholdt en blindsoner. Som følge av det er 460.000 straffesaker reist på konstitusjonelt tvilsomt grunnlag etter at Høyesterett i 2010 aviste problemstillingen uten begrunnelse, og et åpent sår i rettshistorien må leges.

Det gjenstår å se om en upartisk og kompetent rett vil dømme at forbudet er nødvendig i et moderne samfunn, men hva er riksadvokatens fornemmelse? Signaliserer forbudet et godartet og nødvendig overformynderi, eller gjør statens innsats for folkehelsen mer skade enn nytte? Trenger vi politikernes umyndiggjøring, eller er det bedre at borgerne tar ansvar for eget bruk? Hva tror riksadvokaten blir historiens dom over straff i ruspolitikken?

Hva er riksadvokatens tanker om behovet for en sannhets- og forsoningskommisjon?